

จดหมายข่าว

ISSN 1685-2206

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health (NIAH) Newsletter

ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กุมภาพันธ์ 2548

โดย สว.ญ.สุนทรา มิระพันธ์

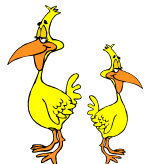

นักปักษีวิทยากับงานไข้หวัดนก

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วถึงมหันตภัยไข้หวัดนก (Avian Influenza, Bird Flu, AI) ที่สามารถแพร่ระบาดได้ทั้งในสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด ห่าน นกกระทา และนกอื่นๆ ตลอดจนยังสามารถติดต่อมาถึงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม คือ คน แมว และเสือดาว แม้ว่าโรคไข้หวัดนกติดต่อมายังคนได้ไม่บ่อยนัก ผู้ที่ติดโรคนี้นี้ซึ่งโดยมากมักเป็นผู้ที่มีประวัติสัมผัสกับสัตว์ป่วยหรือสิ่งแวดล้อมที่มีเชื้อปนเปื้อนก็อาจแสดงอาการป่วยรุนแรงจนถึงขั้นเสียชีวิตได้ ความร้ายแรงของไวรัสตัวนี้จึงทำให้เกษตรกรผู้ดูแลฟาร์ม ตลอดจนผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสัตว์ดังกล่าวต้องหันมาตระหนักถึงการระมัดระวังป้องกันตนเองมิให้ติดโรคจากสัตว์ป่วย โดยเฉพาะสัตว์แพทย์ที่ทำงานภาคสนามหรือสัตว์แพทย์ที่เป็นนักปักษีวิทยาที่ต้องทำหน้าที่เป็นด่านหน้าผ่าซากสัตว์ป่วย ในการวินิจฉัยโรคเบื้องต้นและแจกจ่ายตัวอย่างไปยังห้องปฏิบัติการตรวจยืนยันโรค ทั้งนี้เพื่อเฝ้าระวังควบคุมการเกิดอุบัติซ้ำของโรค และสามารถแก้ปัญหาการระบาดได้อย่างทันทั่วทั้งที่เป็น

ระกักกันปัญหาไม่ให้ลุกลามจนเกิดอันตรายต่อคนและสัตว์อื่นๆ

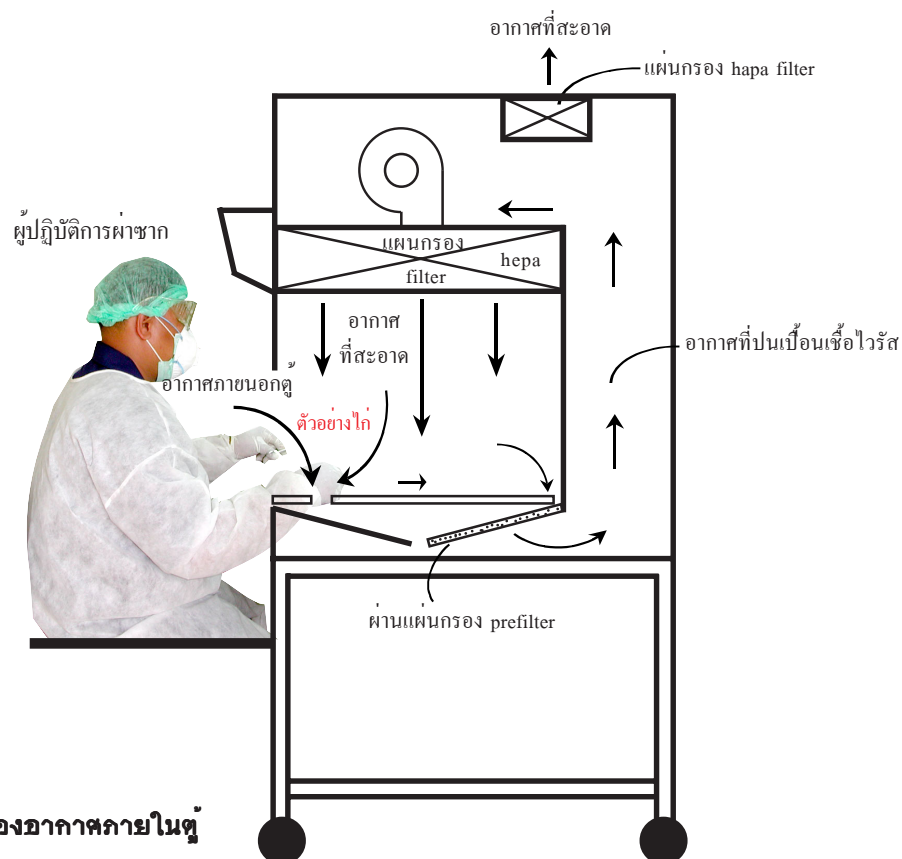
โดยทั่วไปการติดต่อของโรคมักติดต่อโดยการสัมผัสกับน้ำมูก น้ำลายและมูลของสัตว์ที่ป่วยหรือตายด้วยโรคไข้หวัดนก โดยเชื่ออาจติดมากับมือและเข้าสู่ร่างกายคนทางเยื่อจมูก และตา ดังนั้นการแต่งกายของสัตวแพทย์หรือผู้ปฏิบัติงานในภาคสนามที่จะต้องทำการผ่าซากสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคไข้หวัดนก ควรจะสวมใส่ชุดปฏิบัติการผ่าซากแบบใช้แล้วทิ้ง ซึ่งทำจากเยื่อกระดาษมีลักษณะเป็นเสื้อคลุมที่ใส่สวมทับชุดเสื้อผ้าเดิมของผู้ปฏิบัติงานสวมถุงมือยางสำหรับผ่าซาก หมวกคลุมผมและใส่ผ้าปิดปาก (mask) หากเป็นไปได้ควรใส่หน้ากากสำหรับป้องกันสารเคมีชนิดอันตราย ซึ่งจะมีใส่กรองพร้อมฝาครอบติดอยู่บนหน้ากากที่จะช่วยป้องกันและกรองอากาศจากสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้นควรสวมรองเท้าบูตขณะปฏิบัติงานด้วย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 การแต่งตัวที่ถูกต้องในการผ่าซากในภาคสนาม

สำหรับกลุ่มพยาธิวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านสถานที่และอุปกรณ์ ตลอดจนมีการอบรมบุคลากรที่จะต้องปฏิบัติงานในการผ่าซากสัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นโรคไข้หวัดนก ซึ่งนอกจากผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะต้องมีการแต่งกายที่ถูกต้องด้วยชุดปฏิบัติการผ่าซาก แบบรูปที่ 1 แล้ว การผ่าซากจะต้องกระทำในพื้นที่ปฏิบัติงานที่อยู่ภายใต้ตู้ปลอดเชื้อแบบไบโอฮาซาร์ด (biohazard laminar flow) ซึ่งเป็นตู้ปลอดเชื้อที่จ่ายลมตามแนวดิ่งที่จะควบคุมอากาศที่ไหลเข้าตู้ ด้านหน้าไม่ให้เข้าไปในบริเวณเขตพื้นที่ทำงานได้ ดังนั้นอากาศภายในตู้จะถูกควบคุมการไหลอยู่ภายในโดยพื้นที่ปฏิบัติงานจะมีตะแกรงสำหรับให้อากาศผ่านแผ่นกรองชนิดที่ 1 เรียกว่า prefilter และไหลกลับไปผ่านแผ่นกรองชนิดที่ 2 เรียกว่า hepa filter ซึ่งเป็นแผ่นกรองที่มีความสามารถในการกรองอนุภาคได้ถึง 0.12 ไมครอน และมีประสิทธิภาพในการกรองได้ถึง 99.99% ก่อนจะถูกระบายออกสู่ภายนอกตู้ (รูปที่ 2 และ 3)

รูปที่ 2 การไหลเวียนของอากาศภายในตู้

ดังนั้นจึงเป็นการป้องกันมิให้ผู้ปฏิบัติงานสัมผัสกับเชื้อไวรัสโดยตรงและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานก็สามารถเปิดหลอดไฟ ชนิด ultraviolet เพื่อฆ่าเชื้อ ในบริเวณพื้นที่ที่ทำการผ่าซากซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับซากที่เหลือจะทำการกำจัดซากโดยการเผาในเตาเผาซากทำความสะอาดและพื้นล้างบริเวณ โดยรอบให้ทั่วด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อที่มีประสิทธิภาพต่อไวรัสชนิดนี้ เช่น สารประกอบกลุ่มอัลดีไฮด์ เช่น Glutaraldehyde, Formaldehyde สารประกอบกลุ่มฟีนอล (phenolic compound) หรือสารประกอบกลุ่มแอมโมเนียม (Quaternary ammonium compound)

สำหรับอาการและพยาธิสภาพ โดยเฉพาะในเป็ดและไก่ จากข้อมูลที่กลุ่มพยาธิวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติได้รวบรวมไว้ พบว่าเมื่อตรวจลักษณะภายนอกของซากโดยเฉพาะในไก่จะพบหงอนและเหนียงมีสีคล้ำ (cyanosis) ส่วนในเป็ดจะพบอาการชัก กระเจกตาขุ่น เปลือกตาบวม และบางครั้งอาจพบจุดเลือดออกที่หน้าแข้งของไก่และเป็ด (รูปที่ 4)

การผ่าซากบางครั้งอาจไม่พบรอยโรคที่ชัดเจน แต่ส่วนใหญ่แล้วมักพบจุดเลือดออกที่อวัยวะภายใน เช่น หัวใจ ตับ ตับอ่อน ม้าม และเยื่อหุ้มไขมนทั่วไป พบจุดเนื้อมีตายที่ตับอ่อน เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะพบรอยโรคหรือไม่ให้ทำการเก็บตัวอย่างอวัยวะภายใน เช่น หลอดลม ปอด ตับ ม้าม ไต ตับอ่อน สมองและทางเดินอาหารแช่เย็น แล้วส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการโดยเร็วที่สุด เพื่อตรวจหาเชื้อไวรัสไข้หวัดนก ซึ่งทางสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ วิธีการเก็บตัวอย่างส่งตรวจอย่างถูกต้องเพื่อให้ได้ผลการชันสูตรที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การตรวจวินิจฉัยที่เป็นวิธีมาตรฐานของ O.I.E. คือ การฉีดเข้าไขพัก และทดสอบด้วยวิธี hemagglutination - hemagglutination inhibition test (HA-HI test)

ส่วนผลการตรวจทางจุลพยาธิวิทยาพบรอยโรคเป็นจุดเนื้อมีตายที่อวัยวะภายใน เช่น ตับ ม้าม สมอง และตับอ่อน ที่หัวใจพบการเสื่อมของกล้ามเนื้อหัวใจร่วมกับการอักเสบ โดยพบเซลล์เม็ดเลือดขาวจำนวนมากแทรกซึมเข้ามาที่กล้ามเนื้อหัวใจ ส่วนที่สมองจะพบรอยโรคสมองอักเสบ ร่วมกับการเสื่อมและตายของเซลล์ประสาท

รูปที่ 3 การผ่าซากในตู้ปลอดเชื้อแบบไบโอฮาซาด

จากสถานการณ์การระบาดของไข้หวัดนกนับถึงปัจจุบันนี้ กรมปศุสัตว์และหน่วยงานต่างๆ ได้มีการเฝ้าระวังโรคอย่างเคร่งครัด มีการให้ความรู้เรื่องโรคกับประชาชนให้เข้าใจถึงการระบาดของโรค การติดต่อ ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) ตลอดจนความระมัดระวังตนมิให้ติดโรคจากสัตว์ป่วย เพื่อเตรียมความพร้อมเชิงรุกในการรับมือกับโรคที่อาจเกิดขึ้นมาอีกในอนาคต

รูปที่ 4 หงอนและเหนียงมีสีแดงคล้ำ

หัวบวม

มีจุดเลือดออกที่หน้าแข้ง

ตาขุ่น

• สามารถหาข้อมูลเรื่องกึ่งลงจดหมายข่าวย้อนหลังเพิ่มเติมได้ที่ www.dld.go.th/niah

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์

เจ้าของ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร. 0-2579-8918-19

ที่ปรึกษา สัตวแพทย์หญิงฉวีวรรณ เลี้ยววิจักขณ์ รองอธิบดีกรมปศุสัตว์
นายสัตวแพทย์นิมิตร ไตรวรรณธรรม ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์
ผู้อำนวยการศูนย์อ้างอิงโรคปากและเท้าเปื่อยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กองบรรณาธิการ นายสัตวแพทย์ดร.นพพร ศรีธพันธ์
นายสัตวแพทย์สมชัย เขียมพิทยานุวัฒน์
นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์

สัตวแพทย์หญิงสุภาพร จัวงพานิช
นายสัตวแพทย์ดร.สุทธิศักดิ์ บุญบิต
นางสาวเนาวรัตน์ บุญคำสตร

นายสมชาย ข่างทอง
สัตวแพทย์หญิงมัญชรี ทัดติยพงศ์
นายอุกฤษฏ์ จันทรศรกาญ

จัดพิมพ์และเผยแพร่ ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์

กำหนดออก ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ฉบับละ 1,200 ชุด

สำนักงาน ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม. 10900
ที่ กษ 0609/พิเศษ

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี